

EMILIA LUCYNA CHOJNOWSKA*

Rodzina a praca

Od wieków nieprzerwanie Kościół otacza małżeństwo i rodzinę szczególną opieką¹. O Janie Pawle II śmiało można mówić jako o Papieżu rodziny i życia, gdyż w te dziedziny angażował się szczególnie mocno. Troska o rodzinę, wielokrotnie przez niego akcentowana, wiązała się przede wszystkim z uznaniem jej za fundament indywidualnego i społecznego życia każdego człowieka². Zainteresowanie przedmiotowym zagadnieniem ma swoje źródło w funkcjonującym w świadomości każdego człowieka przekonaniu, że to właśnie rodzina stanowi integralną część każdego społeczeństwa, jest jego najmniejszą, a zarazem podstawową komórką. Natomiast jej dobro to istotny komponent dobra wspólnego, czyli wartości wszystkich ludzi³.

Jan Paweł II wielokrotnie ukazywał wartość rodziny, czyniąc ją głównym tematem swoich przemówień, homilii i licznych tekstów. Także w encyklice społecznej *Laborem exercens*, ogłoszonej 14 września 1981 r., poruszył to zagadnienie. We wstępie wskazał, że dokument ten został poświęcony nie tyle pracy, ile człowiekowi w kontekście jego pracy. Należy podkreślić, że praca odgrywa bardzo istotną rolę w życiu każdego człowieka. Przede wszystkim stanowi ona podstawę kształtowania życia rodzinnego, będącego jego naturalnym prawem, a także

---

* EMILIA LUCYNA CHOJNOWSKA, studentka V roku prawa, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 01–938 Warszawa, ul. Wóycickiego 1/3.

¹ Por. J. KRUKOWSKI, *Konkordaty współczesne. Doktryna. Teksty (1964–1994)*, Warszawa 1995, s. 174 i n.; P. MAJER, *Małżeństwo jako przedmiot zainteresowania Kościoła i państwa – prawo kanoniczne a małżeństwo cywilne*, [w:] *Prawo wyznaniowe w systemie prawa polskiego. Materiały I Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego* (Kazimierz Dolny, 14–16 stycznia 2003), red. A. Mezglewski, Lublin 2004, s. 255–256.

² S. HYPŚ, *Papież rodziny*, „Głos dla Życia” 2005, nr 4 (75), s. 14.

³ Por. P. HEMPEREK, *Współpraca między Kościołem a państwem*, [w:] *Kościół i prawo*, t. 4, red. J. Krukowski, H. Misztal, Lublin 1985, s. 85; J. KRUKOWSKI, *Kościół i państwo. Podstawy relacji prawnych*, Lublin 2000, s. 124 i n.

powołaniem. Według Jana Pawła II, rodzina i praca to dwa kręgi wartości, które muszą „łączyć się z sobą prawidłowo i wzajemnie się przenikać”. Założenie rodziny jest w dużym stopniu uwarunkowane przez pracę, bowiem wymaga ona środków niezbędnych do egzystencji, które w sposób kompleksowy zapewnia praca.

Papież w encyklice *Laborem exercens* wskazuje, że praca ma dwa zasadnicze znaczenia, które łączą się ze sobą i dopełniają. Pierwszym jest uwarunkowanie życia rodziny i jej utrzymanie, drugi zaś ujawnia się poprzez urzeczywistnianie celu rodziny⁴. Ponadto Jan Paweł II podkreśla, że cały społeczno-etyczny wymiar pracy musi być układany z uwzględnieniem rodziny. Nie ulega wątpliwości, że to właśnie rodzina jest „pierwszą wewnętrzną szkołą pracy dla każdego człowieka” – dzięki pracy może istnieć.

W innym dokumencie, jakim jest adhortacja apostołska *Redemptoris custos*, Papież wskazuje, że szczególnym wyrazem miłości, która uświęca życie rodzinne jest praca zarobkowa podejmowana na rzecz rodziny przez mężczyzn⁵. Mówiąc o znaczeniu pracy ludzkiej, niejednokrotnie podkreślał także olbrzymią wartość, jaką stanowi praca kobiet, która powinna być należycie dowartościowana, bowiem trudowi, jaki jest związany z wydaniem na świat potomstwa, z opieką i wychowaniem, nie może się równać żadna praca zawodowa⁶.

Jan Paweł II często podejmował rozmowy z rządami krajów zachęcając, aby wyznacznikiem ich działań było uwzględnianie dobra rodziny i poszanowanie należnych jej praw. Odważną politykę społeczno-rodzinną uważał za przyszłość i nadzieję rozwoju państw⁷.

W Polsce sytuacja przedstawia się następująco. Art. 18 Konstytucji RP stanowi: „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej”⁸. Kierując się ową konstytucyjną zasadą, prawo pracy wprowadza szczególną ochronę pracowniczą rodziców i pracowników wychowujących potomstwo, mając na celu ułatwienie im łączenia obowiązków wynikających z dwóch bardzo istotnych sfer życia, jakimi są rodzina i praca zawodowa.

Jak wynika z badań rządowego Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Polacy coraz później decydują się na założenie rodziny. Argumentują to złą sytuacją na rynku pracy oraz faktem, że rodzice nie otrzymują od państwa wsparcia w opiece nad dzieckiem. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2012 r. w Polsce zawarto prawie 3 tys. mniej małżeństw niż w 2011 r. Odkładanie decyzji o małżeństwie jest spowodowane przede wszystkim tym, że priorytetem dla młodych jest zdobycie lepszego wykształcenia oraz uzyskanie chociażby względnej

⁴ JAN PAWEŁ II, *Encyklika „Laborem exercens”*, [w:] *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996, s. 165.

⁵ JAN PAWEŁ II, *Adhortacja apostołska Redemptoris custos*, [w:] *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996, s. 506.

⁶ S. HYPŚ, *op. cit.*, s. 15.

⁷ *Ibidem*, s. 14.

⁸ Dz. U. 1997, nr 78, poz. 483.

stabilizacji finansowej. Konsekwencją tego nastawienia jest również rezygnowanie z posiadania dzieci – w obawie przed bezrobociem oraz niską płacą. Wchodzący w życie młodzi ludzie obawiają się ponadto, że nie sprostają rodzicielskim obowiązkom. Większość uczestniczących w badaniu młodych respondentów aktualnie nie widzi szans na pogodzenie pracy zawodowej z życiem rodzinnym. Bez wątplenia na współczesny sposób pojmowania małżeństwa i rodziny olbrzymi wpływ ma z niepokojem obserwowany upadek obyczajów, a także porzucenie wartości chrześcijańskich. Z jednej strony, coraz częściej mówi się o kryzysie małżeństwa i rodziny, z drugiej zaś – nie czyni się nic, co mogłoby zapewnić jej właściwe warunki, nie tylko te ekonomiczne, lecz także, a może i przede wszystkim, niematerialne – duchowe.

Niestety, przedstawione dane statystyczne wskazują, że konieczne jest przeprowadzenie istotnych zmian w polskim systemie prawnym, polegających na wprowadzeniu przepisów, które byłyby bardziej przychylnie rodzinie. Jedną z takich propozycji jest podwyższenie wysokości minimalnego wynagrodzenia. Jednakże nie można zapominać, że wiele zależy od nas samych, warto więc włożyć trochę wysiłku w to, aby pogodzić życie rodzinne z pracą zawodową. Współcześnie tradycyjne role rodzicielskie zmieniają się. Wszystko jest kwestią dobrej organizacji i warto podjąć to wyzwanie.